

Міністерство освіти і науки України
Ніжинський державний університет ім. М. Гоголя
Факультет педагогіки, психології, соціальної роботи та мистецтв
Кафедра музичної педагогіки та хореографії

ОП Хореографія
зі спеціальності 024 Хореографія

ПОЯНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня «Магістр»
«Мальовнича Україна у хореографічних творах Павла Вірського»
Сюї Мінці

Науковий керівник:

Ростовська Юлія Олександрівна,
доцент, кандидат педагогічних наук

Керівник творчої роботи:

Пархоменко Олександр Миколайович,
доцент, кандидат педагогічних наук

Рецензент:

Ревенчук Валентина Василівна
доцент, кандидат педагогічних наук

Допущено до захисту 28 травня 2024 р.

в.о. завідувача кафедри музичної педагогіки та хореографії
доцент **Олена КОВАЛЬ** _____

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи реалізації кваліфікаційної роботи «Мальовнича Україна у хореографічних творах Павла Вірського»	6
1.1. Павло Вірський - унікальна особистість в історії українського та світового хореографічного мистецтва	6
1.2. Балетмейстерська діяльність Павла Вірського на чолі Ансамблю танцю України як реформатора української народно-сценічної хореографії	12
1.3. Українська народна хореографічна культура у балетмейстерській творчості Павла Вірського.....	18
Висновки до першого розділу	23
РОЗДІЛ 2. Художні особливості хореографічної постановки «Лантух шуму» у контексті створення кваліфікаційної роботи «Мальовнича Україна у хореографічних творах Павла Вірського»	26
2.1. Ідейно-тематичний аналіз хореографічного твору.....	26
2.2. Композиційно-архітектонічна будова хореографічної постановки.....	29
2.3.Характеристика музичної основи та сценографія хореографічної композиції.....	36
Висновки до другого розділу	42
ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	48
ДОДАТКИ	50

ВСТУП

Визначним явищем в історії українського хореографічного мистецтва є творча спадщина видатних вітчизняних хореографів ХХ-го століття, а саме: В. Верховинця, П. Вірського, В. Литвиненка, В. Авраменка та багатьох інших. Ці талановиті діячі здійснили вагомий внесок у становлення та розвиток сценічної української хореографії, своєю практичною діяльністю сприяючи вихованню не одного покоління на національній хореографічній культурі українського народу.

У плеяді найталановитіших діячів вітчизняної національної культури особливе місце по праву займає український артист балету, балетмейстер, хореограф Павло Павлович Вірський (1905-1975). Він підніс сучасну українську культуру до рівня шедеврів світового хореографічного мистецтва, а славетний колектив Державного заслуженого ансамблю танцю України імені Павла Вірського і сьогодні захоплює своїм мистецтвом, прославляючи свого засновника як у нашій країні, так і за кордоном.

П. Вірський інтерпретував виключно український фольклор, створюючи на його основі яскраві хореографічні полотна і ліричні, героїчні або гумористичні танцювальні мініатюри. На сцені у пластичних композиціях і візерунках поставала сама Україна – така природня, щира, світла і людяна. Багатобарвна мова сценічної хореографії П. Вірського спонукала нас глибше дослідити розмаїття українського танцю у творчості цього балетмейстера, обравши темою нашої кваліфікаційної роботи **«Мальовнича Україна у хореографічних творах Павла Вірського»**.

Мета кваліфікаційної роботи полягає у аналізі балетмейстерської спадщини П. Вірського та на основі жартівливих творів митця створенні хореографічної постановки «Лантух шуму».

Завдання кваліфікаційної роботи:

- проаналізувати творчу особистість Павла Вірського та його внесок у хореографічне мистецтво України та світу;
- дослідити балетмейстерську діяльність Павла Вірського на чолі Ансамблю танцю України;

- визначити місце української народної хореографічної культури у балетмейстерській творчості Павла Вірського;
- здійснити ідейно-тематичний аналіз хореографічної постановки «Лантух шуму»;
- розглянути композиційно-архітектонічну будову хореографічної постановки у контексті здійснення кваліфікаційної роботи «Мальовнича Україна у хореографічних творах Павла Вірського».
- охарактеризувати музичну основу та сценографію хореографічного твору.

Практичне значення кваліфікаційної творчої роботи. Завдяки композиційному та сценографічному рішенню хореографічна постановка «Лантух шуму» може бути реалізована до показу на концертах, конкурсах та майстер-класах. Мистецькі, хореографічно-технологічні, педагогічні та балетмейстерські знахідки стануть у нагоді практикам та теоретикам хореографічного мистецтва. Участь танцівників у хореографічній постановці сприятиме підвищенню їх виконавського рівня, розширенню акторського діапазону, набутті досвіду роботи із балетмейстером-постановником.

Очевидною є просвітницька та виховна роль кваліфікаційної роботи «Мальовнича Україна у хореографічних творах Павла Вірського», яка надає можливість познайомитися із видатною особистістю геніального балетмейстера Павла Вірського, його реформами у царині українського народно-сценічного танцю; детальніше дізнатися про діяльність славетного Національного заслуженого академічного ансамблю танцю України ім. П. Вірського.

Апробація кваліфікаційної творчої роботи. Хореографічна постановка «Лантух шуму» була представлена на VIII Міжнародному дитячому та молодіжному фестивалі-конкурсі хореографічного мистецтва «Квітневі викрутаси»(Ніжин, 27 квітня 2024 р.) та отримала Золотий диплом.

Досвід реалізації матеріалів кваліфікаційної творчої роботи відображений у доповіді на VI Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції «Мистецька освіта очима молодого науковця» (Ніжин, 6 грудня 2023 р.) «*Творча спадщина П. Вірського у сучасному вимірі української хореографії*»; на VIII

Мистецько-педагогічних читаннях пам'яті професора О. Я. Ростовського (Ніжин, 12 березня 2024) *«Павло Вірський – унікальна особистість в історії українського хореографічного мистецтва»*.

Структура та обсяг пояснювальної записки. Пояснювальна записка складається зі вступу, двох розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел (13 найменувань), додатків. Загальний обсяг роботи – 55 сторінок, з них основного тексту – 36 сторінок.

РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи реалізації кваліфікаційної роботи «Мальовнича Україна у хореографічних творах Павла Вірського»

1.1. Павло Вірський – унікальна особистість в історії українського та світового хореографічного мистецтва

Духовне багатство народу України зростало із потужного плодючого ґрунту – національної хореографічної культури. Постійно розвиваючись та щедро збагачуючись, яскраво видозмінюючись і набуваючи нових культурних форм, воно не втратило своєї самобутньої краси. Українська народна хореографічна культура і на сучасному етапі продовжує відігравати важливу роль у духовному житті людей.

Сьогодні з'являються все нові популярні танцювальних тенденції та цікавість до народної хореографічної культури нашої країни тільки зростає. «...українці народжуються з танцем у крові» - так влучно зазначав видатний реформатор українського народно-сценічного танцю, балетмейстер та керівник Державного Академічного ансамблю народного танцю України Павло Павлович Вірський [8].

Унікальний самобутній талант П. Вірського найповніше проявився у царині українського народного танцю. Геніальний митець майстерно демонстрував невичерпні скарби хореографічної культури. Для балетмейстера український танець є величезним і яскравим світом яскравих образів, драматичних тем і зворушливих сюжетів. У ньому втілилися український героїчний епос, вольовий характер і мальовничі пейзажі нашої країни.

Павло Вірський поклав початок лексичі сучасної української хореографії. Талановито поєднуючи елементи українського танцювального фольклору з класичною пластикою він створив якісно нову танцювальну мову. Разом із балетмейстером Михайлом Болотовим, він організував перший в Україні хореографічний колектив народного танцю.

Творчий колектив Національного академічного ансамблю танцю України став центром по збиранню українського танцювального фольклору.

Балетмейстер П. Вірський щедро черпав з нього різноманітні задуми для своїх хореографічних композицій. Він насичував народно-сценічний танець ігровою культурою та елементами українського фольклору, майстерно використовуючи для цього сучасну танцювальну пластику [1, 142].

З під його легкої руки на світ з'явилися багаточислені хореографічні полотна Ансамблю - яскраві мініатюри, ліричні мальовничі сценки та героїко-монументальні танцювальні композиції. Як влучно зазначав у своїй статті заслужений діяч мистецтв України В. Бібик, Ансамбль народного танцю України – це *«справжня енциклопедія народного танцю, енциклопедія унікальна, де зібрано й любовно збережено винятково цінні скарби – зразки народної хореографії»*. Ці слова свідчать про Генія П. Вірського, про глибокі знання балетмейстером життя українського народу, розуміння ним національного хореографічного фольклору [10].

Павло Вірський першим почав вирішувати важливу проблему відродження справжнього українського танцю. У творчості балетмейстера синтезувалися відкриття багатьох поколінь українських хореографів у царині сценічної інтерпретації народного танцю. Вірський уважно вивчав досвід В. Верховинця, В. Авраменка, В. Литвиненка та інших, спираючись у своїй балетмейстерській діяльності на традиції. Насичуючи їх власним досвідом професійного класичного танцівника і балетмейстера, він трактував їх самобутньо і оригінально.

Вся творчість П. Вірського як новатора-балетмейстера є живим доказом найтіснішого зв'язку народно-танцювального сценічного мистецтва з мистецтвом музичним і театральним. Ці художні сфери так органічно і міцно злилися у мистецькій діяльності цього видатного хореографа, що все створене ним у народно-сценічному танці мало яскраво виражений музично-театральний характер. Це дозволяло численним критикам і його шанувальникам в Україні та за її межами говорити про його славетний Ансамбль як про своєрідний авторський театр народного танцю[1, 144].

Силами артистів балетної трупи цього колективу під керівництвом П. Вірського були створені справжні композиційно завершені театралізовані

шедеври. Більше п'яти концертних програм створив балетмейстер, спираючись на національні традиції. До них увійшли живописні та яскраві хореографічні композиції «Ми з України», «Ляльки», «Моряки», «Гопак», «Сестри», «Чумацькі радощі», «Ой, під вишнею», «Повзунець», «Подоряночка», «Про що верба плаче», «Запорожці» та інші.

Чудово розуміючи народні традиції та використовуючи їх у своїй роботі, Вірський умів органічно відтворювати мову сценічної хореографії. Кожний з його творів змістовно довершений та має розвинуту драматургічну дію, являючи собою справжню хореографічну виставу. Сюжетний танець у Вірського об'єднує надзвичайно багату за своїм художньо-образним змістом групу танцювальних творів.

Це – своєрідні хореографічні п'єси за своєю сутністю із персонажами, кожен з яких має свій неповторний характер і індивідуальність. Основними характеристиками його танців і хореографічних композицій з розвинутим сюжетом є наявність високоякісної сценічної драматургії [5, 296].

Мистецтво має властивість відображати у тій чи іншій мірі оточуючу дійсність. Досить часто успіх або поразка хореографічної постановки залежить від того, на скільки вона відгукується на реальні суспільні запити, співвідноситься з тим, що на певний період часу переживає народ. Саме від духовної атмосфери часу залежала і творчість П. Вірського. Творча логіка балетмейстера реагувала на напругу у суспільному житті і підштовхнула його на союз із музично-театральною драматургією.

Митець чітко усвідомлював, що на всі потреби хореографічного мистецтва зможе відповісти театр – театр танцю, в основі якого лежатиме високоякісна драматургія. Це стало дороговказом подальшої творчої діяльності Вірського. Швидкі відтворення подій, які відбувалися в країні, відгук на запити часу, проблеми сьогодення підштовхували балетмейстера на застосування сюжету у своїх творах. Спираючись на власний досвід, митець втілював у народний український танець закони театру [6, 264].

Використання драматургії у своїх творах дозволило П. Вірському і його славетному Ансамблю позбавитися штампів та традиційних схем роботи у

хореографічному колективі. Прикладом максимальної концентрації емоційних почуттів може служити хореографічна мініатюра «Подоряночка» на музику І. Іващенка. Не вважаючи на невелику кількість виконавців, у мініатюрі досить повно розкриваються художньо-образні характеристики героїв. Драматизм буття людини у колооберті справ і турбот, ідеалів і цінностей, проблеми діючих персонажів були дуже близькими глядачу [5, 297].

Хореографічні твори П. Вірського не залишають нікого байдужими. Кожна танцювальна композиція розкриває внутрішній світ українського народу, мужність його козаків, дівочу красу, кмітливість, мужність, відвагу. Усіх його героїв об'єднує любов до України, прагнення до ідеалу, до істинно людських стосунків, до миру і затишку.

Впровадження у народно-сценічну хореографію законів драматургії призвело до її академічності та наближення до сценічних канонів. Як зазначав В. Литвиненко: *«Творам П. Вірського притаманний той драматизм і театральність, які не уклалися у звичайні стереотипи народно-сценічної хореографії»* [5, 299].

У творчості українського митця все частіше вирішувалася проблема єдності танцювального, театрального і музично-драматургічного полотна. Це становило один із найважливіших складових елементів у самотності будь-якої хореографічної постановки та її художньої цілісності. Саме у творчому підході до вирішення цієї проблеми і проявився мистецький почерк П. Вірського.

Балетмейстер постійно направляв свій талант на відтворення драматургічної природи українського народного побуту, талановито поєднуючи у своїх постановках минуле і сучасне. Він брав за основу народно-хореографічні сюжети і створював з них театральну-хореографічне дійство. Він розкривав внутрішню красу народного танцю і його безпосередність, що справляло емоційно-естетичне враження на глядача [4, 254].

П. Вірський був справжнім балетмейстером-драматургом. Його хореографічні мініатюри, створені за його власним сценарієм, вирізняються внутрішньою виразністю, емоційністю, наповненістю драматургії. Він створює оригінальні танцювальні композиції, талановито переплітаючи у них

хореографічні візерунки. Митець створює переконливі, життєво правдиві людські характери, розповідаючи зі сцени про важливе і сучасне.

У своєму мистецтві П. Вірський спирався на традиції українського народу. Він синтезував досягнення кількох поколінь хореографів у сфері сценічної інтерпретації народного танцю. Його соратники і учні-послідовники по всій Україні збирали народні танці, напівзабуті рухи, обряди, танцювальні мелодії. Художні здобутки балетмейстера стали взірцем для наслідування. Ставши класикою танцювального мистецтва, вони мали великий вплив на розвиток усіх різновидів хореографічного мистецтва нашої країни [9, 101].

Унікаючи етнографічної схожості, Вірський сміливо перетворює народні танці, одночасно зберігаючи народний дух цих танців. Народний артист України С. Турчак так писав про творчість балетмейстера: *«Народність не як сліпе копіювання, а як глибоке проникнення у суть української національної хореографії... Багатства української народної творчості невичерпні. Створюючи танцювальні номери можна легко втратити справжній народний колорит. Але згадайте «Хміль», «Гопак», «Плескач», «Коломийку» та багато інших...Глибоке проникнення у самий дух народного мистецтва, його неповторну самобутність поряд зі сценічною обробкою творів створюють справжні шедеври сучасної народної хореографії»* [12].

Творчості П. Вірського присвячено багато теоретичних праць вітчизняних науковців. Важливою для дослідження його балетмейстерської діяльності впродовж багатьох років залишається праця Ю. Станішевського «Павло Павлович Вірський. Народний артист СРСР». У ній висвітлено творчість балетмейстера на тлі розвитку балетного театру. У ряді багатьох своїх праць Ю. Станішевський незмінно звертався до діяльності П. Вірського. Остання україномовна монографія «Балетний театр України: 225 років історії» також не стала виключенням [12].

Помітною подією став захист дисертації В. Литвиненка «Трансформація української народної хореографії та її концептуалізація у Театрі танцю Павла Вірського». У ній автор проаналізував роль балетмейстера у становленні сучасного українського народно-сценічного танцю; обґрунтував, що

театралізований фольклор є художньо-стилістичною основою постановок митця; визначив жанрово-стилістичні особливості театральних-хореографічних творів П. Вірського; проаналізував виражальні засоби і прийоми при відтворенні художньо-сценічної образності його постановок; довів, що основними принципами розробки мистецької драматургії балетмейстера були театральність і хореографічний симфонізм [7, 2].

Також, творчість П. Вірського розглядали у своїх дисертаціях вітчизняні науковці С. Легка та В. Шкоріненко. Вони аналізували творчість балетмейстера в аспекті синтезу лексики народного танцю з класичним та театралізації народно-сценічних композицій. Та найчисленнішим жанром наукових публікацій, присвячених українському балетмейстеру, стали наукові статті Н. Корисько, Н. Семенової, Є. Рой, Т. Благової, А. Підлипської, О. Бігус та інших.

В останні роки значно збільшилася кількість наукових та науково-практичних конференцій з хореографії, зокрема у закладах вищої освіти. Традиційними стають виступи, присвячені різним аспектам творчості П. Вірського. У цьому аспекті помітною стала діяльність Національної хореографічної спілки України. За її ініціативи проведено ряд наукових конференцій присвячених впливу творчості балетмейстера на розвиток національної хореографії [12].

Унікальним підручником, де аналізується творча спадщина П. Вірського у сфері народно-сценічної хореографії є «Зразки народної хореографії» В. Литвиненка. У ньому автор виклав відомості щодо стильових особливостей творчості митця, проаналізував композицію декількох постановок та подав словесно-графічний запис деяких фрагментів та танців «Ми з України», «Повзунець», «Запорожці», «Ляльки», «Подільночка», «Чумацькі радощі», «Фестивальний гопак».

Ознаками сучасного наукового погляду на творчість П. Вірського стали різножанровість і професійна спрямованість. Особлива увага науковців прикута до місця та ролі видатного балетмейстера у розвитку світового хореографічного мистецтва, до різнопланової взаємодії творчості митця не тільки з українськими хореографами, а й у широкому світовому контексті [12].

Тож, творчість П. Вірського по праву вважається реформаторською. Він не тільки створив сценічний жанр українського народного танцю, розширив його лексичні, стилістичні, жанрові можливості, але й вніс вагомий вклад у розвиток національної хореографічної освіти. Дякуючи його балетмейстерським відкриттям, сформувалися основні сучасні концепції професії балетмейстера, утвердилася новаторська методологія української хореографічно-педагогічної системи.

1.2. Балетмейстерська діяльність Павла Вірського на чолі Ансамблю танцю України як реформатора української народно-сценічної хореографії

Унікальний і самобутній таланти видатного балетмейстера Павла Вірського найбільш повно проявився у царині українського народного танцю. Різноманітні концертні програми його славетного Ансамблю танцю України демонстрували всю чарівність та мальовничість українського танцю. Талановитий митець отримував неймовірне схвалення у глядачів багатьох країн світу, майстерно відкриваючи невичерпні скарби танцювальної культури.

Саме на збереження національного колориту, властивого українському народному танцю, і була націлена вся балетмейстерська діяльність П. Вірського у Ансамблі народного танцю. Цей видатний колектив Національного академічного ансамблю танцю України став центром по збиранню і дослідженню українського танцювального фольклору. З нього балетмейстер наповнювався різноманітними ідеями для своїх хореографічних композицій, аналізував і вивчав народно-сценічну танцювальну культуру [6, 263].

П. Вірський глибоко проникав у своїй дослідженнях в культуру, побут, характер та історію народу України. Наприклад, найрізноманітніші риси українського національного характеру балетмейстер втілював у іскрометний, життєрадісний «Гопак». А у хореографічній постановці «Хміль», здійсненій за мотивами старовинної української народної пісні «Ой, хмелю, мій хмелю» виразно спостерігається відповідальне ставлення митця до збереження національного колориту.

Чудово розуміючись на українських театральних традиціях, П. Вірський використав можливості балаганно-ярмаркового видовища і вертепу для створення хореографічних мініатюр «Ой, під вишнею» і «Ляльки». У цих оригінальних постановках, наповнених добрим гумором, митець висміював людські вади і прославляв людську мудрість та винахідливість. Яскрава атмосфера народного ярмарку у цих танцях була домінуючою. Народний сюжет і національний колорит сценічних образів підкреслювалися засобами театральньо-хореографічної виразності [6, 264].

П. Вірський талановито зображав життя українців, їх стосунки через притаманні для них національні художні образи. Вони традиційно наділялися народом певною символікою та національними умовностями. Так, у хореографічній мініатюрі «Горлиця» втілювалося зображення вільної як пташки дівчини. А у хореографічній композиції «Катерина» знедоленість молодого дівчини зображена через алегоричний образ тополі. Береза у хореографічній мініатюрі «Подольночка» метафорично втілювала молоду цнотливу дівчину, а у постановці «Червона калина» втіленням любові та відданості стала калина [4, 255].

П. Вірський досить часто використовував узагальнені характери людей, які зустрічалися у народі - писаря, козака, шевця, старця, комбайнера тощо. Наприклад, у жартівливій хореографічній постановці «Шевчики» сюжетний чоловічий танець побудований на основі козачка і польки. Надавши композиції постановки театральної форми, балетмейстер наситив діючих героїв твору рисами сучасності.

Інтонація хореографічної мініатюри носить веселий ігровий характер. Балетмейстер ускладнив хореографічну мову елементами театралізації, передаючи злагоджену роботу шевців. У цьому танці рухи акторів мають найрізноманітніший діапазон. Кожний персонаж цієї цікавої театралізації наділений своїми характерними рисами. Усе це відбувається хвацько, весело і ритмічно, викликаючи захват у глядачів [4, 256].

Багато народно-сценічних композицій П. Вірського мають певну близькість із автентичним танцем тієї місцевості, де він побутовав. Ці танці

ставали невід'ємною частиною хореографічної постановки, надаючи хореографії балетмейстера характерної, самобутньої риси (наприклад, буковинський «Весільний», кадрили «Дев'ятка» тощо). Вірський тонко відчував національний стиль, розумів можливості тембрової виразності кожного хореографічного твору. Він використовував різноманітні прийоми у народному танці, основою якого є український фольклор [3, 233].

Різнопланові концерти Національного академічного ансамблю танцю України демонструють, що у кожному сценічному народному танці є відображення професійної діяльності персонажів, специфіки й роду їх занять, моральних норм та естетичних ідеалів. Своя характерна проблематика існує як для певної категорії людей, так і місцевості (наприклад, хореографічні композиції «Карпатські лісоруби», «Вишивальниці» тощо).

Особливість колориту хореографічних постановок П. Вірського полягає не тільки у змісті цих творів, але й у принципах побудови взаємовідносин між персонажами. Так, в одних танцях балетмейстер відтворював ліричні почуття («Подільночка»), а в інших – зображав типові характери різних прошарків суспільства («Колгоспне весілля»), вчинки людей («Хміль»).

Повне занурення у самий дух народного танцювального мистецтва, його неповторну самобутність демонструють хореографічні постановки «Добрий вечір», «Коломийка», «Березнянка». Ці твори вирізняються витонченою сценічною обробкою, свіжістю пластичної мови і по праву вважаються справжніми шедеврами сучасної народної хореографії [4, 257].

Фольклорна спадщина стала для П. Вірського нескінченим джерелом нових, цікавих ідей. На мові народної хореографії митець прагнув відтворити історичні події славного минулого української нації. У своїх творах він зображав героїчні вчинки українців, їх незламне бажання перемоги над ворогом.

Його балетмейстерські задуми втілилися у грандіозних хореографічних постановках. Вони були насичені пантомімою і складною лексикою. Наприклад, у хореографічній композиції «Запорожці війська Богдана Хмельницького», П. Вірський підкреслює історичну роль козацтва певними побутовими і танцювальними рухами. Своїм хореографічним полотном балетмейстер

доносить до глядача військовий бій протиборства козацтва з його ворогами. Ця ідея мовою руху пронизує червоною лінією все вражаюче сценічне видовище [1, 146].

Український митець був талановитим балетмейстером-драматургом, хореографічні твори якого захоплюють глядача і сьогодні. Створені за його власним сценарієм, вони вирізняються виразністю, внутрішньою стрункістю та емоційною напругою драматичної дії. З майстерною точністю П. Вірський визначає кульмінаційний момент кожного твору. Так, у хореографічній мініатюрі «Чумацькі радощі» балетмейстер зобразив трагікомічні образи чотирьох селян-чумаків. Ці візники, які доставляли сіль з берегів Чорного моря в степову Україну, втілили на сцені гумористичну, динамічну і водночас драматично насичену картину [5, 297].

Дякуючи глибокому зануренню П. Вірським у саму суть українського народного мистецтва, у його неповторність та самобутність, з'явилися на світ справжні шедеври сучасної народної хореографії. А непересічна індивідуальність митця втілилася у колоритних, виразних номерах Ансамблю. Майже всі постановки, здійснені балетмейстером, захоплюють талановитим використанням фольклорних рухів. Його балети і хореографічні мініатюри вражають багатством танцювальної мови, витонченістю композиційної побудови та сюжетною канвою [11].

Із драматургічної наповненості творів Ансамблю, дякуючи П. Вірському, сформувався особливий стиль та манера виконання танцівників відомого колективу. Балетна критика називала його артистів *«справжніми акторами, що досконало володіють неперевершеною майстерністю сценічного втілення...сприймають особливості національної пластики через органічне відчуття темпераменту та характеру українського народу»* [1, 144].

Основними вимогами П. Вірського до своїх виконавців – чистота танцювального руху і культура танцю. На своїх репетиціях він відпрацьовував кожний нюанс. Балетмейстер та його танцівники усвідомлювали, що для розкриття художнього образу артисту потрібно володіти і високопрофесійною підготовкою, і хореографічною фантазією. Все це підкреслювати виразність пози

чи жесту, внутрішній стан героя чи усього народу. Так, ми можемо не згадати, з яких лексичних елементів виникав образ Подоляночки у хореографічній постановці П. Вірського «Подоляночка», проте, саму героїню запам'ятаємо як образи певної етнічної групи.

Балетмейстер був неперевершеним майстром імпровізацій та перевтілень. Наприклад, у його хореографічному полотні «Запорожці» є невеличка сцена, у якій старий осавул наближається до юного козака і смикає того за ріденькі вуса. На доброму емоційному заряді, з притаманним українцям гумором в епізоді з'являється розгубленість в очах у юнака та веселі посмішки старих козаків, які погладжують гордо свої густі вуса [4, 258].

Цікава балетмейстерська знахідка присутня і у танці П. Вірського «На кукурудзяному полі». Під час постановки «кукурудза» то підводиться, витягуючись до неба, то знову спускається вниз, бо її погано обробив один із робітників. Після того, як навколо неї добре попрацювали - кукурудза «проростає». Втішений тракторист радісно, «з вихилясами» цілує її і продовжує свою роботу.

У хореографічній мініатюрі «Чумацькі радощі», використовуючи образні і прості танцювальні рухи, балетмейстер втілює яскраві і цікаві людські характери. Майстер взяв за основу образно-характерну народну лексику. Він оригінально поєднав складні психологічні характеристики кожного з персонажів постановки. Дякуючи майстерності артиста-танцівника, емоційний імпульс діючих героїв передається зі сцени глядачу, активно впливаючи на його почуття[4, 258].

П. Вірський, завдяки майже безмежним властивостям хореографічного мистецтва, майстерно втілює на балетній сцені умовні поняття і абстрактні образи. Так, у хореографічній постановці «Про що верба плаче», здійсненій за мотивами творів Т. Г. Шевченка, зворушливий і драматичний образ української жінки розуміється через абстрактний образ верби. Цей образ з'являється перед глядачами дякуючи безмежній фантазії балетмейстера та витонченій акторській майстерності артиста.

Українському балетмейстеру було притаманне гостре чуття і бачення багатоваріативності його хореографічних творів. Він завжди орієнтувався у своїх

постановках на історично доведені факти з достовірних джерел. Козацький жартівливий танець «Повзунець» П. Вірського слугує хорошим прикладом цього. Балетмейстер творчо і оригінально застосував рухи «переплясу на низах», запозичені з козацької ігрової культури, для образного втілення духу тогочасної Запорізької Січі [4, 259].

У різних сферах козацької життєдіяльності був наявний ігровий елемент народної культури. Найбільш широко він був реалізований у масових козацьких святах. Вони завжди супроводжувалися танцювальним, пісенним та розважальними заходами. Саме у балетмейстерській діяльності П. Вірського та у його естетичних установах ігрова народна культура є однією з домінантних.

Творча спадщина П. Вірського яскраво свідчить про те, що балетмейстер глибоко розумівся на народних обрядах і традиціях. Він усвідомлював свої функції у відродженні духовності українського народу. Митець був досить суспільно активним та повністю реалізував себе у хореографічному мистецтві.

Балетмейстер постійно прагнув до всього нового та до самопізнання у власній творчій діяльності. Визначальною у процесі втілення багатьох художньо-сценічних образів стала його творча індивідуальність. Для неї характерні нестандартні рішення і оригінальні стилістичні підходи у балетмейстерській діяльності [10].

У його хореографічних постановках органічно поєднуються старовинні обряди та традиції, поезія, музика й природа. Концертні програми видатного Ансамблю - це хореографічні еталони. Це - довершені художньо-театралізовані образи, на які рівняються молоді українські балетмейстери на власному творчому мистецькому шляху. Досі не сходять зі сцени його іскрометний «Повзунець», лубочні «Ляльки», до щему зворушливі «Чумацькі радощі», «Одна пара чобіт на вісім ніг» та інші. А візитна картка ансамблю - фінальний «Гопак» - і досі викликає бурхливі овації у найбільших концертних залах планети [8].

1.3. Українська народна хореографічна культура у балетмейстерській творчості Павла Вірського

Українська народна хореографічна культура невпинно і якісно розвивається, збагачуючи свою танцювальну лексику, жанрову різноманітність і художню палітру. Вона стає невичерпним джерелом зображально-виражальних засобів професійного мистецтва. На початку творчого шляху видатного балетмейстера П. Вірського український народно-сценічний танець існував у вигляді вставних номерів у виставах українського музично-драматичного театру та в українських операх.

Початок самостійному існуванню народного танцю на професійній сцені поклав видатний хореограф, балетмейстер, музикант і фольклорист В. Верховинець. Його книга «Теорія українського народного танцю» суттєво вплинула на розвиток вітчизняного хореографічного мистецтва. Саме до неї постійно звертався П. Вірський при здійсненні багатьох своїх хореографічних композицій [2, 24].

П. Вірському належить значна заслуга у системному вивченні та творчій обробці танцювального фольклору. Він вважав фольклор джерелом ментальності та духовності українського народу. Балетмейстер черпав із фольклорних джерел натхнення при створенні практично всіх хореографічних творів своєї творчої спадщини. Митець створив лексику української народно-сценічної хореографії - якісно нову і самобутню танцювальну мову на основі класичного балету. Цей запропонований П. Вірським варіант зустрів палке визнання серед українських танцівників і хореографів.

Вже відомий на той час балетмейстер переконливо і обґрунтовано виступає на Київській міській хореографічній конференції у 1937 році. Він розповідає про український народний танець і перспективи його розвитку - від першоджерела і до створення професійної української народної хореографічної школи. У тому ж році був започаткований Державний ансамбль народного танцю України. Очолили його балетмейстери П. Вірський та М. Болотов [3, 231].

У першій концертній програмі талановиті молоді балетмейстери запропонували яскраві театралізовані фольклорні танці. Вони сміливо наситили традиційну лексику українського танцю елементами класичної хореографії. Вірський з Болотовим звернулися до історії свого народу і до його сучасності. Вони створили оригінальні сюжетні танцювальні картини, своєрідні українські балети-мініатюри, такі як «Українська сюїта», «Запорожці» та інші.

П. Вірський звертався до танцювального фольклору при створенні сценічного варіанту хореографічної композиції. Він використовував при постановках елементи традиційної ігрової культури, враховуючи особливості колориту кожного народного танцю. Взяті балетмейстером з народу таночки, побачені ним під час свят у сільській місцевості, також набували сценічної інтерпретації.

Так, у репертуарі Ансамблю є буковинський «Весільний танець», записаний у селі Топорівка Чернівецької області місцевим танцюристом. П. Вірський у співдружності з композитором А. Хмелемським його обробили і творчо інсценували. Балетмейстер зберіг автентичну основу буковинських весільних мелодій. У постановці лунають жартівливі слова, які гучно виголошує один із виконавців: «Бий підкова до підкови», а йому дружно відповідають: «Бо в дівчини чорні брови!»; «Грай музики, бий підківки!» - «Бо ми хлопці з Топорівки!». Тобто, у своїй діяльності митець уміло поєднує власну фантазію з автентичним матеріалом [1, 146].

В ігрових народних танцях, традиціях та обрядах українського народу здавна була присутня специфіка образного мислення. Професії, побут і вдача українців часто знаходили своє відображення у старовинних танках. Все це знайшло своє художньо-образне втілення хореографічних постановках П. Вірського «Шевчики», «Вишивальниці», «Карпатські лісоруби», «На кукурудзяному полі» та інших. У них засобами хореографії балетмейстер зображав професійну діяльність персонажів, з характерними для них певної особливостями.

Створені П. Вірським народно-сценічні танці набували великої популярності завдяки зображенню у них тієї чи іншої сфери життя українського

народу - його праці, взаємостосунків в побуті, природні умови життя. А також дякуючи розкриттю психологічного художньо-образного мислення народу через емоційні узагальнення хореографічних образів сценічних персонажів. Все це поєднувалося у побудові народно-сценічного танцю, у його композиції, специфіці народно-танцювальної лексики, манері виконання, виразності жестів, міміки і танцювальних поз тощо [1, 146].

П. Вірський спирається на свої глибокі знання законів і лексики класичного балету, використовуючи при цьому народно-танцювальні елементи, ритмопластику, пантоміму. Зберігаючи стилістичну природу української хореографії, балетмейстер наближує класичний танець до сучасності, а народний танець відшліфовує мистецтвом балету. Таким чином відбувалося постійне удосконалення та технічне ускладнення лексики української народно-сценічної хореографії. Її композиційне та жанрове вирішення за рахунок органічного злиття елементів з різних хореографічних систем розширювалося [6, 266].

Сучасна українська педагогиня-хореограф Л. Цветкова визначила хореографію балетмейстера багатоаспектною. Вона зазначала у своєму аналізі, що П. Вірський «...розумів національну хореографічну культуру не як сталу, канонізовану форму, а як відкриту художню систему. Вона, доповнюючись іншими танцювальними текстами, постійно збагачувала свою виразально-зображувальну палітру» [13, 22].

Впровадження балетмейстером у народно-сценічну хореографію законів драматургії призводила до її академізації та максимального наближення до театральних умов. Про це влучно підкреслював видатний український балетмейстер В. Литвиненко: - «Постановкам П. Вірського властивий той драматизм і театральність, які до цього не вписувалися у звичайні стереотипи народно-сценічної хореографії» [6, 264].

Важливою ознакою трансформації П. Вірським і його Ансамблю українського танцювального мистецтва ХХ століття є поява у його хореографічних постановках значної кількості жіночих образів. Також, балетмейстер створив для свого колективу велику кількість жіночих танців. Явно

прослідковується розподіл жіночих танців на групи: суто жіночі за складом (наприклад, «Плескач», «Рукодільниці»); із сольним жіночим образом та жіночим ансамблем («Про що верба плаче», «Подоляночка»). До парних танців дівчат, у яких майстерно розроблено хореографічну жіночу лексику відносяться «Гопак», «Буковинський весільний» та інші[4, 255].

Однією із вершин драматизації жіночого образу засобами народно-сценічної хореографії вважається хореографічна мініатюра П. Вірського «Про що верба плаче». Вона здійснена за мотивами творів Т. Г. Шевченка - поеми «Причинна», «Тополя» та низки віршів. Балетмейстер продемонстрував, що український жіночий танець на сцені є чудовим виразним засобом для створення глибоких психологічних образів.

Міцне сплетіння історичних подій та обрядових дійств свідчить про безмежні можливості українського сценічного танцю. Хореографічні твори з глибоким драматизмом закріпилися у концертному репертуарі колективу і є прикрасою Національного академічного ансамблю танцю України імені П. Вірського.

Яскравим прикладом пластичної трансформації фольклору Поділля є хореографічна мініатюра «Подоляночка». П. Вірський створив її за однойменною веснянкою. Мальовничим тлом цієї ніжної поетичної поеми про велике кохання стали елементи обрядових дійств свята Івана Купала [4, 255-256].

Жіночі хореографічні номери почали займати у репертуарі Ансамблю почесні місця. Прекрасні хореографічні постановки П. Вірського «Рукодільниці», «Плескач», «Сестри» та інші вирізнялися своїми образами, лексичними відтінками, стилістикою. І єдиним засобом виразності був український жіночий танець, який зацвів саме у самотніх творах видатного балетмейстера.

Балетмейстер глибоко знав і розумів природу українського танцю, відчував дух народної творчості. Він настільки талановито і майстерно втілював сучасні теми, що вони сприймалися глядачами дотичними до фольклорної скарбниці. У танцювальній картині «Рукодільниці» П. Вірський прославив красу праці

звичайної української жінки. Балетмейстер відшукав оригінальні хореографічні і театральні прийоми та засоби – чудернацькі танцювальні малюнки, переплетіння яких нагадують нитки для вишивання. Симетричні лінії та кола танцю вималювали на сцені чіткий візерунок килима [10].

Хореографічна мова композиції складається із властивих Центральним областям України танцювальних рухів – «перемінні кроки», «пряма доріжка», «бігунець» тощо). Також балетмейстер використав рухи, які передають трудові процеси – «намотування пряжі», процес ткання килиму, зображення «барабану», через який проходять різнокольорові нитки тощо. Кульмінацією цього яскравого танцю стала демонстрація рукодільницями готового килиму. Він або має вигляд національного орнаменту або портрету Тараса Шевченка.

Хореографічна мініатюра «Плескач» П. Вірського була нав'язана балетмейстеру весняними образами української природи. Митець створив прекрасні танцювальні рухи і малюнки для витончених виконавиць - динамічні польотні рухи, раптові граціозні зупинки у граціозних розах, легкі кружляння, м'які стрибочки тощо. Плескання у долоні стали лейтмотивом танцю. Вони постійно змінюються і мають самобутню манеру виконання. Як влучно зазначив К. Василенко: *«Павло Вірський збагатив українську хореографічну культуру ще одним чудовим жіночим танцем...»* [10].

Всю свою балетмейстерську діяльність у Ансамблі народного танцю П. Вірський спрямував на збереження національного колориту, властивого українському народному танцю. Міцним фундаментом для подальшого розвитку сучасного народно-сценічного танцювального мистецтва стали інноваційні художні принципи, методика балетмейстерської роботи та оригінальні, непересічні прийоми художнього мислення видатного митця.

Наприклад, у хореографічній картинці П. Вірського «Шевчики» досить гармонійно поєднуються елементи народно-ігрової культури і танцювального фольклору. А завдяки особливому авторському сприйняттю балетмейстера вони набувають яскравого сценічного виконання. Стародавній український фольклорний танець з'являється на хореографічній сцені лише після переосмислення його талановитим постановником. Зароджений в українській

народній творчості танець поступово обертається на джерело естетичної насолоди для глядача [11].

П. Вірський розумів, що підґрунтям українського народно-танцювального мистецтва є моральні цінності давнини і сьогодення нашої країни. Український танець для балетмейстера – це величезний світ найрізноманітніших емоційних барв, сюжетів і образів, тем та настроїв. Вони співзвучні невмирущому українському героїчному епосу, характеру і духовним багатствам української нації. Органічно поєднуючи елементи українського фольклору з класичною пластикою, П. Вірський створив якісно нову танцювальну мову – лексику сучасної української народно-сценічної хореографії [8].

Висновки до першого розділу

1. Проаналізовано, що Павло Павлович Вірський був і залишається по сьогоднішній день унікальною та непересічною творчою особистістю в історії українського та світового хореографічного мистецтва. Його талант найповніше проявився у сфері українського народного танцю. Балетмейстер започаткував танцювальну лексику сучасної української хореографії. Поєднавши елементи українського танцювального фольклору з класичним танцем П. Вірський створив нову танцювальну мову. У співпраці з балетмейстером М. Болотовим він створив перший в Україні хореографічний колектив народного танцю, який став центром по збиранню українського танцювального фольклору.

Дякуючи його таланту на світ з'явилися неймовірно яскраві і оригінальні хореографічні полотна Ансамблю, які стали відомими і за межами нашої країни. «Ми з України», «Ляльки», «Моряки», «Гопак», «Сестри», «Чумацькі радощі», «Ой, під вишнею», «Повзунець», «Подоряночка», «Про що верба плаче», «Запорожці» та інші – ці яскраві хореографічні композиції і сьогодні мають шалений успіх у глядачів всього світу.

П. Вірський був справжнім реформатором українського народно-сценічного танцю. Його балетмейстерські та педагогічні знахідки відіграли велику роль у розвитку хореографічної освіти України. Дякуючи йому,

поступово формувалися основні сучасні концепції професії балетмейстера та виникла і ствердилася інноваційна методологія національної хореографічно-педагогічної системи. Балетмейстерська діяльність Павла Вірського на чолі Ансамблю танцю України як реформатора української народно-сценічної хореографії

2. Визначено, що найбільш повно проявився талант П. Вірського у балетмейстерській діяльності. Очолюючи Ансамблю танцю України, митець основний акцент своєї роботи спрямував на збереження національного колориту, притаманного українському народному танцю. Балетмейстер ґрунтовно аналізував культуру та історію України. Результатом його пошуків стали життєрадісний «Гопак», хореографічна постановка «Хміль» за мотивами старовинної української народної пісні, хореографічні мініатюри «Ой, під вишнею» і «Ляльки» на основі народного вертепу, «Запорожці війська Богдана Хмельницького», «Чумацькі радощі» та інші.

У своїх хореографічних творах П. Вірський втілював життя українців через певну народну символіку: хореографічні композиції «Горлиця», «Катерина», «Подоланочка», «Червона калина» та інші. Прикладами втілення балетмейстером узагальнених характерів людей та відображення їх професійної діяльності є хореографічні постановки «Шевчики», «Карпатські лісоруби», «Вишивальниці» тощо. Відчуваючи національний стиль танців, митець створював свої твори на автентичній основі: буковинський «Весільний» танець, кадрили «Дев'ятка» та інші.

Людські взаємовідносини знайшли своє колоритне втілення у хореографічних постановках П. Вірського «Подоланочка», «Колгоспне весілля», «Хміль» та інших. Неповторною самобутністю пронизані твори балетмейстера «Добрий вечір», «Коломийка», «Березнянка» тощо. Український митець був талановитим балетмейстером-драматургом, Хореографічні твори цього великого хореографа-драматурга захоплюють глядача і сьогодні, оскільки у них органічно поєдналися старовинні обряди та традиції, поезія, музика й природа.

3. Досліджено, що українська народна хореографічна культура займала провідне місце у балетмейстерській творчості П. Вірського. Він розглядав

народний фольклор як джерело ментальності та духовності українського народу, черпаючи з нього натхнення для створення практично своїх хореографічних творів. Митець використовував у своїх постановках елементи традиційної ігрової культури, старовинних таночків, традицій та обрядів українського народу, які, майстерно оброблені балетмейстером, набували сценічної інтерпретації.

Балетмейстер глибоко відчував і добре розумів національну хореографічну культуру, намагаючись у своїй діяльності постійно збагачувати виражально-зображувальну палітру власних хореографічних творів. Майже усі сфери життя українського народу, його художньо-образне мислення втілювалося у хореографічних постановках П. Вірського через специфічні можливості українського народного танцю. Він розумів природу національного танцю, відчував дух народної творчості, майстерно втілюючи сучасні теми так, що вони сприймалися глядачами дотичними до фольклорної скарбниці.

Балетмейстер усвідомлював, що фундаментом українського народно-танцювального мистецтва є моральні цінності давнини і сьогодення нашої країни. Для нього українська народна хореографічна культура є безмежним світом емоційних барв, сюжетів і образів, тем та настроїв, які перекликаються з національним героїчним епосом, характером і духовним багатством української нації.

РОЗДІЛ II. Художні особливості хореографічної постановки «Лантух шуму» у контексті створення кваліфікаційної роботи «Мальовнича Україна у хореографічних творах Павла Вірського»

2.1. Ідейно-тематичний аналіз хореографічного твору

Тема: Веселий настрій і спільна молодецька енергія, яка наповнена жартами, сміхом і несподіванками.

Ідея: Відображення дотепності, почуття гумору, сміливості, витривалості та невгамовності українських юнаків.

Конфлікт - побудований на основі двох ліній сюжету – жартівника Василька та його друзів-юнаків.

Надзавдання: Юнацька дотепність, почуття гумору, сміливість, витривалість та невгамовність українських легінів, що об'єднує їх у веселий та життєрадісний танець.

Наскрізна дія: Постійний пошук можливостей для жартів, смішних ситуацій та несподіваних витівок, що змушують глядачів посміхатися та насолоджуватися кожним моментом виступу, через кожен рух та вираз обличчя вони віддзеркалюють свій веселий настрій та українську душу, запрошуючи інших приєднатися до цього феєрверку гумору й емоцій.

Форма: Великий ансамбль.

Стиль: Народна хореографія.

Жанр (за драматургією): Жартівливий.

Лібрето

Посеред галявини знаходиться величезний яскравий лантух. Веселі юнаки вибігають на галявину, і, звичайно, побачивши таку оказію, здивовані. Їх бере цікавість, що ж там знаходиться? Вони зазирають і з одного боку, і з іншого. Аж ось один вирішив зазирнути в той дивовижний лантух, та тільки що він до нього підійшов, як лантух почав рухатись. Хлопчина не ризикнув в нього зазирати.

А другий підійшов до нього, спробував його на носака, та й упав. О, це так знахідка! Переглядаються юнці, та й плечима здвигають. Аж ось вийшов найсміливіший. Швидко побіг та й засунув в лантух руку, та й відскочив від надзвичайного брязкоту. О! Та це ж жартівник Василько – штукакар, заліз в лантух, узяв бубна, та й вирішив таким чином пожартувати. Але ж і бубон не один. Він роздає кожному з товаришів по бубну, і всі хлопці разом починають танцювати.

І підстрибують, і присідають, і в бубна брязкають. Потім вирішили кожен показати своє вміння та похвалитись перед товаришами. На які витівки вони гаразді. Один наприрядки смішно перекочується з боку на бік, а два інших стрибають на руки та матляють ногами в горі. А ще інший стрибає так високо вгору, ще й ноги піднімає та згинає в повітрі.

На витівки гаразді всі. Та це ще не все. Юнаки підіймають Василька високо вгору, ніби дякуючи йому за те, що він дав їм змогу повеселитися. А потім ще й стають разом та й танцюють, весело й завзято. І тиночки витинають і голубчиками злітають і в наприрядки присідають, бубонцями брязкають та вибивають. Ой, як весело хлопчикам!

Нашуміли, навеселилися, натанцювалися. Василька в лантух знову посадили, поклали бубонці та й побігли разом інші розваги шукати. А лантух з шумом, гаміром з'явився на сцені. Так! Василько в лантусі знову сидить, чекає на інші пригоди. Оце витівник!

Дійові особи та їх характеристика

Жартівник Василько. Василько – це жартівник і витівник, який створює веселий настрій та піднімає енергію своїх товаришів. Він завжди готовий до найнесподіваніших розваг та найсміливіших жартів, що робить його душею компанії. Василько вміє дивувати та розважати, завжди готовий до найвеселіших експериментів та знахідок. Його винахідливість і талант до непередбачуваних витівок роблять його невід'ємною частиною танцю «Лантух шуму».

Василь – хлопець середнього зросту з рудим волоссям та веснянками на обличчі. Він одягнений у традиційний український одяг, який підкреслює його

юність та завзятість. Характер веселий, енергійний та дотепний хлопець. Він любить сміятися, жартувати й розважатися. Він завжди знає, як розвеселити своїх друзів і публіку. У танці Василько постійно рухається, вигадує нові жарти та трюки. Він не може всидіти на місці й завжди прагне бути в центрі уваги.

Василько – не просто жартівник, він також є рушійною силою танцю. Його енергія та запал заражають інших танцюристів, роблячи «Лантух шуму» таким веселим та динамічним. Харизматичний Василько – справжня зірка. Він вміє привертати увагу й тримати публіку в напрузі. Василько – це не просто персонаж танцю, він – це втілення юності, веселоців та жартівливого настрою. Він є одним з тих, хто робить цей танець таким динамічним та незабутнім.

Юнаки-жартівники – це весела та енергійна група хлопців, які своїми витівками та запалом роблять цей танець ще більш динамічним та емоційним. Це хлопці середнього зросту з різним кольором волосся та очей. Вони одягнені в традиційний український одяг, який підкреслює їхню юність та завзятість. Характер хлопців – веселий, енергійний. Вони дотепні та завзяті, люблять сміятися, жартувати й розважатися.

Їхні жарти та трюки завжди надихають на посмішку, а їхня невичерпна винахідливість робить їх центром уваги будь-якої компанії. У танці юні жартівники постійно рухаються, вигадуючи нові жарти та трюки. Вони не можуть всидіти на місці й завжди прагнуть бути в центрі уваги. Їхня енергія та запал заражають інших танцюристів, роблячи танець динамічним та емоційним.

Юні жартівники, не просто персонажі танцю – це його рушійна сила. Їхня енергія та запал роблять танець таким веселим та динамічним. Жартівники завжди з посмішкою на обличчі, не люблять сидять на місці, постійно рухаються й танцюють. Дотепні, завжди мають що сказати, люблять вигадувати жарти й трюки, легко запалюють публіку своєю енергією та запалом.

Харизматичні – це справжні зірки. Вони вміють привертати увагу й тримати публіку в напрузі. Юнаки-жартівники – це не просто персонажі танцю «Лантух шуму», - це втілення юності, веселоців та жартівливого настрою. Їхні витівки та запал роблять цей танець таким динамічним та незабутнім.

2.2. Композиційно-архітектонічна будова хореографічного твору

Хореографічна драматургія постановки

Експозиція: Несподіваний скарб – величний мішок – виник перед юнаками посеред галявини, мов щедрий дар. Заінтриговані знахідкою, вони стрімко вибігли на галявину, не приховуючи щирого подиву. Здивування сяло в їхніх очах. Дехто зупинився, зачарований незвичайним видовищем, інші ступили ближче, прагнучі розглянути загадковий предмет.

Цей скарб став центром їхньої уваги. Їхні думки вирували, прагнучі розгадати таємницю походження мішка. Фантазія малювала їм найнеймовірніші картини. Чи це дар природи, чи витвір людських рук? Що приховує він у своїх глибинах?

Зустріч з цим незвичайним предметом назавжди залишиться в пам'яті юнаків. Вона стала не просто пригодою, а й уроком, що навчив їх цінувати несподіванки та красу світу.

Зав'язка. Юнаки, охоплені жагою до знань, зіткнулись з дивовижним лантухом, що лежав посеред лісової галявини. Їхні очі, палаючи азартом, ковзали по його візерунку, шукаючи відповіді на таємницю, що ховалась у його глибинах. Один з них, не витримавшись, зазирнув всередину. Його погляд ковзнув по невідомому вмісту, але раптом лантух здригнувся, мов живий, і юнак відсахнувся, вражений несподіваним рухом.

Другий, насмішений невдачею першого, спробував дослідити знахідку по-своєму. Він легенько торкнувся лантуха носакон, але той не витримав ваги і звалився на землю, розсипаючи свій вміст. Юнаки розгублено переглянулись, не знаючи, як реагувати на цю дивну подію.

Нарешті, вперед виступив найсміливіший. Він стрімко підбіг до лантуха, засунув руку всередину і завмер, вражений гучним брязкотом, що лунав з його глибин. Що ж приховує цей дивовижний лантух? Які таємниці він готовий відкрити юним дослідникам? З цими питаннями в серцях хлопці роблять перші

кроки до розгадки, не усвідомлюючи, які пригоди та небезпеки чекають їх попереду.

Розвиток дії:

1 ступінь – З лантуха, мов вихор, вилетів жартівник Василько, відомий у селі своїми пустощами. У його руках сяяв срібний бубон, що відбивав у своїй блискучій поверхні сонячні промені. Хлопці, здивовані та заінтриговані, оточили Василька, очі їхні палали цікавістю.

«Ну що ж, друзі,» – вигукнув Василько, лукаво посміхаючись. «Час веселитися!» І він, не гаючи часу, замахнув бубном над головою, вибиваючи чудернацький ритм.

2 ступінь – Василько-жартівник роздає бубни та його друзі не забарились. Один за одним вони схопили з лантуха інші бубни, і галявина раптом наповнилась дзвінким перестуком та веселим гомоном. Хлопці пустились у танець, їхні ноги вибивали запальні ритми, а сміх лунав далеко по лісу.

Василько, справжній майстер танцю, кружляв у центрі гурту, вибиваючи на бубні хитромудрі візерунки. Його рухи були стрімкими та легкими, мов порив вітру, а срібний бубон у його руках сяяв, мов чарівний артефакт. Хлопці захоплено танцювали, забувши про все на світі. Їхні обличчя сяяли від щастя, а в очах палали іскри азарту.

3 ступінь – Змагання хлопців – де кожен прагнув продемонструвати свою майстерність та вразити товаришів. Галявина наповнилась вигуками захоплення та сміху, адже кожен юнак вигадував все нові й нові трюки. Один з хлопців, немов акробат, спритно перекочувався з боку на бік, вигинаючись у химерні пози. Його рухи були стрімкими та легкими, мов порив вітру, а сміх лунав далеко по лісу.

Два інших юнаки, немов два завзяті горобці, стрибали на руки один одному, вимахуючи ногами в повітрі. Їхні обличчя сяяли від азарту, а танцювальні візерунки, що вони вимальовували своїми тілами, зачаровували всіх навколо. Ще один хлопець, справжній сміливець, здивував усіх сміливим стрибком. Він піднявся вгору так високо, що здавалося, ось-ось торкнеться хмар, а потім, згинаючи ноги в повітрі, здійснив майже акробатичний переворот.

Галявина перетворилась на вихор танцю та сміху, де кожен юнак прагнув перевершити іншого, продемонструвати свою спритність та винахідливість. Їхні танці, мов весела симфонія, лунали по лісу, наповнюючи його радістю та безтурботністю

4 ступінь – Загальний танець юнаків та хлопця – соліста. Захоплені юнаки не могли стримати свого емоційного пориву. Вони підняли Василька високо над головами, мов на п'єдестал, щиро дякуючи йому за подарований їм заряд веселощів. А потім, немов єдиний організм, юнаки згуртувалися й закружляли в запальному танці. Їхні рухи були синхронними, а обличчя сяяли від щастя.

Танцюючи, вони виписували хитромудрі візерунки, мов тиночки, злітали вгору, мов голубчики, і присідали в глибоких реверансах. Брязкіт бубонів надавав їхньому танцю ритму та запалу. Ох, як же весело було хлопчикам! Їхні серця переповнювали радість та безтурботність, а думки линули далеко, до невідомих пригод, що чекали на них попереду.

Кульмінація: Василько, немов справжній герой дня, забіг на невелику гірку і з вигуком стрибнув прямо в дивовижний лантух. Його друзі, захоплені його сміливістю, з гамором та сміхом кинулися до нього, прагнучі поділитися радістю та емоціями.

Розв'язка: Цього дня хлопці натанцювалися вдосталь, набрязкали бубонами та нагуляли апетит. Їхні серця переповнювали щастя та безтурботність, а обличчя сяяли від щирих посмішок. Нарешті, настав час прощатися з дивовижним лантухом. Хлопці дбайливо поклали бубни назад, а потім, сповнені нових сил та вражень, вирушили на пошуки нових пригод, що чекали на них у цьому таємничому лісі.

Їхні шляхи невідомі, але одне можна сказати напевно: ця несподівана знахідка та веселі танці назавжди залишаться в їхній пам'яті, як символ юності та щирої дружби.

Музична драматургія

Основні частини	Назва	Такти	Хронометраж
<i>Експозиція</i>	Вихід юнаків на галявину	36	00:01:00 с.
<i>Зав'язка</i>	Юнаки цікавляться, що знаходиться в лантусі.	64	00:00:45 с.
<i>Розвиток дії</i>	<i>I ступінь:</i> Поява Василька-жартівника з мішка	8	00:00:45 с.
	<i>II ступінь:</i> Василько-жартівник роздає бубни	54	00:00:20 с.
	<i>III ступінь:</i> Змагання хлопців	32	00:00:40 с.
	<i>IV ступінь:</i> Загальний танець юнаків та хлопця – соліста	48	00:01:21 с.
<i>Кульмінація</i>	Василько-жартівник забігає на гірку та стрибає у мішок.	8	00:00:50 с.
<i>Розв'язка</i>	Юнаки складають бубни в мішок та продовжують свій похід за пригодами, а Василько-жартівник залишається в лантусі, також чекати пригод.	12	01:24:40 с.
Усього		262 такти	04 хв. 46 сек.

Упорядкованість танцювальних епізодів

Вихід юнаків які знайшли мішок. Танцювальний епізод хореографічної композиції «Лантух шуму», вражає своєю жвавістю та гумором. У цьому епізоді молоді чоловіки, виконавці ролі героїв, знаходять мішок із невідомим вмістом та спробують зрозуміти, що в ньому.

Юнаки, відтіснені цікавістю та захоплені виявленим, виконують енергійні танці, які вражають своєю кмітливістю та динамікою. Вони взаємодіють з мішком, розглядаючи його, роблячи веселі жести та жартівливі рухи, що передають їхню радість та захват.

Танцювальний епізод виблискує не лише енергією, але й характером кожного юнака, який розкривається через їхні танцювальні рухи та виразність виконання. Це комічна та захоплююча частина вистави, яка не лише розважає аудиторію, але й підкреслює вміння та талант виконавців.

У цьому епізоді хореографія тісно пов'язана з характером та сюжетом, створюючи веселий та емоційно насичений образ, який запам'ятовується глядачам і залишається в їхній пам'яті після завершення вистави.

Юнаки цікавляться, що знаходиться у мішку. Даний епізод хореографічної постановки насичений жвавістю та захопленням, яке відчують молоді чоловіки, коли вони натрапляють на таємничий мішок. Мішок стає об'єктом підвищеного інтересу для юнаків, і вони починають розглядати його, прагнучи дізнатися, що саме там приховано. Вони виражають свою цікавість через танцювальні рухи, в яких відчутно відображена їхня відвертість та допитливість.

Ритмічні та енергійні танці виконуються з веселим настроєм та великою ентузіазмом, що створює атмосферу дружби та спільної радості. Кожен рух виконується з грацією та виразністю, підкреслюючи характер кожного героя.

Усе виставлене в епізоді викликає посмішку та радість у глядачів, переносячи їх у веселий та захоплюючий світ танцю. Цей епізод виражає дитячу цікавість та радість від відкриття, роблячи його невід'ємною частиною вистави «Лантух шуму».

Поява Василька-жартівника з мішка. У чарівній хореографічній композиції «Лантух шуму» розгортається танцювальний епізод, який наповнений магією та веселощами, коли до глядачів з'являється Василько, готовий порадувати їх своїми жартами та витівками.

Музика змінюється на легку та грайливу, відображаючи веселість та бадьорість Василька. Його поява з мішка супроводжується жвавими та

енергійними танцями, що вражають своєю виразністю та грацією. Василько-жартівник робить веселі жести та рухи, що надихають глядачів на сміх та радість. Він взаємодіє з іншими персонажами та мішком, роблячи кумедні витівки та запрошуючи глядачів на свою сторону.

Цей епізод створює атмосферу дитячої народної казки, де кожен момент наповнений чарівністю та несподіванками. Поява Василька з мішка викликає в глядачах посмішку та веселощі, роблячи цей танцювальний епізод невід'ємною частиною хореографічної постановки.

Василько-жартівник роздає бубни. У веселій та неперевершеній хореографічній композиції «Лантух шуму» настав час для танцювального епізоду, який принесе глядачам багато радісних емоцій та посмішок, коли Василько, збираючи навколо себе атмосферу веселошів, роздає бубни. Під акомпанемент веселої та ритмічної музики Василько відзначається своєю гнучкістю та енергією, роздавати бубни. Його танці відзначаються веселими та жвавими рухами, які додають динаміки та жвавості у постановку.

Роздавання бубнів стає справжнім святом музики та танцю. Василько із задоволенням взаємодіє з глядачами, роблячи жести та запрошуючи їх до участі у веселошах. Кожен рух, кожен вираз обличчя є наповненим емоціями та веселошами, що надихає публіку на активну реакцію.

Цей епізод створює атмосферу дружби, веселошів та взаємодії. Він додає кольору та життєвої сили виставі, роблячи кожен момент запам'ятовуваний та радісним для глядачів.

Змагання хлопців. У жартівливій та захоплюючій хореографічній композиції вибухає енергійний та незабутній танцювальний епізод. У цьому епізоді глядачі будуть свідками веселої та змістовної конкуренції між хлопцями, яка запалює атмосферу забави та сміху. Хлопці змагаються в різних танцювальних вправах, використовуючи свою витримку, гнучкість та вміння. Кожен з них прагне продемонструвати свої найкращі танцювальні рухи, вражаючи глядачів своєю майстерністю та енергією.

Ритмічна музика та координація рухів додають хореографії жвавості та динаміки. Хлопці переплітаються між собою, виконуючи складні та спортивні

танцювальні комбінації, що захоплює глядачів та збуджує їхні емоції. Під час змагання хлопців створюється атмосфера веселощів та дружби, а також конкуренції та взаємопідтримку. Глядачі відчують ентузіазм та захоплення, спостерігаючи за емоційними та захоплюючими виступами учасників.

Цей танцювальний епізод «Змагання хлопців» не лише розважає публіку, але й надає можливість побачити витонченість та майстерність виконавців, підкреслюючи їхній талант та вміння у виконанні складних танцювальних рухів.

Загальний танець юнаків та хлопця-соліста. У межах веселої та розбавленої хореографічної композиції відбувається надзвичайно чарівний момент – загальний танець юнаків та хлопця-соліста. Цей епізод наповнений веселощами, енергією та теплою атмосферою співдружності та взаєморозуміння. Музика, що лунає від сцени, надихає на рух та розслаблення. Юнаки та хлопець-соліст відображають свою радість та виразність, виконуючи танцювальні рухи з хвилюючою грацією та координацією.

Під час цього епізоду виявляється особлива гармонія між учасниками, яка передається глядачам через танцювальні рухи та виразне виконання. Кожен рух, кожен крок відображає співзвучність та взаємопідтримку між учасниками.

Загальний танець створює атмосферу єдності та спільності, де кожен відчуває себе частиною великого цілого. Він підкреслює красу та магію колективного танцю, який об'єднує серця та душі всіх присутніх. Даний епізод не лише надає глядачам можливість насолодитися красою танцю, але й передає важливе повідомлення про важливість спільності та взаєморозуміння.

Василько-жартівник забігає на гірку та стрибає у мішок. У життєрадісній та веселій хореографічній постановці відбувається захоплюючий та непередбачуваний танцювальний епізод, який сповнений дивовижної енергії та рухливості, що принесе глядачам величезну радість та веселощі. Під веселий музичний акомпанемент Василько-жартівник, відзначаючись своєю енергією та життєрадісністю, біжить на гірку. Його рухи повні виразності та жвавості, а його стрибки викликають в глядачів посмішку та захват.

Коли Василько досягає вершини гірки, він з ентузіазмом стрибає у мішок. Цей несподіваний та кумедний момент запалює зал, адже глядачі дивляться, як Василько жартівливо «зникає» у мішку, сповнені сміху та захоплення.

Цей епізод створює атмосферу веселощів та несподіванок, яка робить виставу непередбачуваною та захоплюючою. Василько-жартівник забігає на гірку та стрибає у мішок, стаючи невід'ємною частиною цієї чудової та жартівливої хореографічної композиції.

Юнаки складають бубни в мішок та продовжують свій похід за пригодами. У веселій та неперевершеній хореографічній композиції «Лантух шуму» настав момент, коли юнаки, наповнені енергією та бажанням пригод, складають бубни в мішок, готові до нових випробувань і пригод. Вони вирушають у свій захопливий похід, готові до зустрічі з незабутніми пригодами та випробуваннями, які чекають на них попереду.

Під час цього епізоду музика набуває темпу та ритму, що відображає виразність та напруження моменту. Юнаки, виконуючи свої рухи з грацією та енергією, спільно складають бубни в мішок, підготовляючись до нових пригод і викликів. Тим часом Василько-жартівник, який завжди готовий до нових пригод та веселощів, залишається в лантусі, чекаючи своєї черги для нових непередбачуваних пригод та розваг.

Цей епізод створює атмосферу відправлення на захопливий похід, де кожен момент наповнений енергією, веселощами та очікуванням незабутніх пригод. Він підкреслює дух спільності та пригод, який є важливим елементом цієї чарівної та жартівливої хореографічної композиції.

2.3. Характеристика музичної основи та сценографія хореографічної композиції

Хореографічна композиція «Лантух шуму» вражає глядачів не лише динамічними танцями, але й гармонійним поєднанням музики та сценографії. Цей синтез мистецтв створює неповторну атмосферу та захоплює публіку з перших секунд. Музична основа композиції – це калейдоскоп ритмічних та

енергійних мелодій, які підкреслюють динаміку та емоційність танцю. Кожен епізод має свою музичну тему, яка точно відображає його настрій – від веселих та заводних мелодій до більш атмосферних та спокійних звучань.

Ця різноманітність створює багатий емоційний спектр, який захоплює глядача. Важливо зазначити, що музичний супровід «Лантуха шуму» базується на українських народних мелодіях. У першій та останній частинах танцю звучать відомі мотиви «*Ой, що то за шум учинився?*» та «*Ой дівчина горлиця...*».

У другій частині композиції використовується козацька мелодія «*Уся – сю ся*», яку майстерно опрацював Михайло Близнюк, керівник оркестрової групи ансамблю народних інструментів «Ніжинські музики». Його обробка, аранжування та підбір народних інструментів чудово підкреслюють характер та манеру танцю, його бадьорість та темпоритм. Особливо виразно звучать мідні інструменти, які підкреслюють змагальний дух юнаків.

Варто детальніше зупинитися на мелодії «*Ой, що то за шум учинився?*», адже вона відіграє важливу роль у хореографічній композиції. Ця популярна українська народна пісня часто використовується в жартівливих танцях та сценках. Її характерні риси – веселий та жартівливий мотив, легкий та швидкий темп, чіткий ритм. Ці особливості роблять пісню легкою для запам'ятовування та виконання, а також чудово підкреслюють жартівливий характер танцю.

Структура пісні проста – куплетно-приспівна форма, що дозволяє легко повторювати основну мелодію та текст. Це робить її доступною для колективного виконання та залучення слухачів. «*Ой, що то за шум учинився?*» – це не просто мелодія, а справжня народна душа, втілена в музиці. Вона передає атмосферу веселощів, жарту та гумору, роблячи композицію «Лантух шуму» справжнім святом танцю та музики.

Хореографічна композиція «Лантух шуму» – це не просто танець, а справжній витвір мистецтва, де музика та хореографія гармонійно поєднуються, створюючи неповторну атмосферу та захоплюючи публіку. Використання українських народних мелодій додає композиції автентичності та підкреслює її зв'язок з народною культурою. «Лантух шуму» – це справжня симфонія руху та мелодії, яка змушує серця битися в унісон.

Музичний розмір 2/4**Темп: Швидкий та енергійний:****Характер: веселий, жартівливий**

«Ой дівчина горлиця» – це популярна українська народна пісня, яка оспівує красу та чарівність дівчини. Як і багато інших народних пісень, вона має характерні риси, що роблять її особливою та впізнаваною. Мелодія цієї пісні лірична, ніжна, часто виражає любов та захоплення красою дівчини. Плавні переходи між нотами підкреслює мелодійність та меланхолійність.

Ритм пісні зазвичай помірний, що створює спокійний і задумливий настрій. Використання акцентів на сильних долях допомагає підкреслити важливі моменти в мелодії. Часто помірний, повільний темп додає пісні розслабленості та романтичності. Гармонія проста, але виразна, з використанням традиційних для української музики акордів, що створює піднесену атмосферу.

Динаміка пісні м'яка і поступова, з можливими наростаннями і спаданнями, що додає емоційності. Пісня має куплетно-приспівну структуру, що дозволяє легко повторювати основну мелодію і текст. Романтична і задумлива емоційність пісні передає таємничий та задумливий настрій, часто пов'язаний з почуттями любові та захоплення

«Ой дівчина горлиця» – це прекрасний приклад української народної пісні, яка оспівує красу та чарівність дівчини. Завдяки ніжній мелодії, помірному темпу та романтичному настрою, пісня створює атмосферу любові та захоплення. Вона є невід'ємною частиною української музичної спадщини та часто виконується на різних святкових заходах і концертах

Музичний розмір 2/4**Темп: Помірно-повільний****Характер: веселий, жартівливий**

«Уся – сю ся» – це жартівлива українська народна пісня, відома своєю веселою та енергійною мелодією. Вона часто використовується під час народних свят, весіль та інших урочистостей, додаючи атмосферу радості і сміху. Мелодія

пісні має веселий і жвавий характер, що викликає позитивні емоції і піднімає настрій. Структура мелодії проста і повторювана, що робить її легкою для запам'ятовування та виконання.

Ритм пісні чіткий і енергійний, часто в двочастковому розмірі. Це додає руху і динаміки. Використання акцентів на сильних долях підкреслює ритмічну структуру і допомагає танцюристам. Темп пісні швидкий, що створює енергійну і радісну атмосферу, характерну для жартівливих пісень.

Гармонія проста і базується на традиційних українських акордах, що додає пісні народного колориту. Динаміка пісні може змінюватися, з поступовими наростаннями і спаданнями, що додає емоційної виразності. Пісня має куплетно-приспівну структуру, що дозволяє легко повторювати основну мелодію і текст, сприяючи колективному виконанню, передаючи жартівливий і веселий настрій, використовуючи гумористичні образи і ситуації.

Уся – сю ся, сіма каменями,

Прийди до мене, хлопче, з кишенями.

Уся – сю ся, сіма камінцями,

Прийди до мене, хлопче, з червінцями.

Ці рядки підкреслюють жартівливий характер пісні, використовуючи гумористичні образи і прості, але виразні слова.

«Уся - сю ся» – це яскравий приклад жартівливої української народної пісні, яка завдяки своїй веселій мелодії, чіткому ритму і жартівливому тексту створює атмосферу радості і сміху. Вона часто виконується на народних святах, весіллях та інших урочистостях, додаючи їм національного колориту і життєрадісного настрою.

Музичний розмір 2/4

Темп: Швидкий

Характер: веселий, жартівливий

Сценографія хореографічної постановки «Лантух шуму» вражає своєю креативністю та оригінальністю. Яскраві костюми, сценічний декор, реквізити такі як «мішок», бубни» відтворюють атмосферу чарівного та казкового світу, де

відбуваються всі танцювальні події. Колоритні та яскраві декорації доповнюють атмосферу кожного епізоду, створюючи враження відповідно до сюжету та настрою.

Деталізована сценографія підкреслює кожен момент вистави, допомагаючи глядачам краще відчутти та зрозуміти танцювальні епізоди та їхній контекст. Вона створює ілюзію казкового світу, в якому розгортаються всі пригоди та веселощі, що робить виставу «Лантух шуму» незабутньою та захоплюючою для кожного глядача.

Костюми

Костюм жартівника Василька.

Для танцювальної постановки «Лантух шуму» костюм жартівника Василька має бути яскравим, зручним і функціональним, дозволяючи йому вільно рухатися та виконувати різноманітні танцювальні елементи.

Ось опис ідеального танцювального костюму для цього персонажа: яскрава сорочка із довгими рукавами, прикрашений декоративними стрічками. Широкі шаровари червоного кольору, зручні для танцю. На ногах чорні чоботи. Широкий пояс із тканини контрастного кольору, прикрашений декоративними елементами, такими як бахрома.

Такий костюм дозволить жартівнику Васильку виглядати яскраво та запам'ятовувано, підкреслить його веселий характер і надає вільне виконання танцювальних рухів хореографічної постановки (Додаток А).

Костюм юнаків-жартівників.

Танцювальний костюм юнаків-жартівників для хореографічної постановки «Лантух шуму» веселі, яскраві та зручні для виконання: вишита українська сорочка для юнаків є традиційним елементом українського народного одягу. Основний колір сорочки – білий, що є традиційним для українських вишиванок і символізує чистоту та невинність. Сорочка має прямий крій, зручний для руху. Рукави довгі, на манжеті.

Горловина сорочки зазвичай має розріз із зав'язками, що дозволяє регулювати її ширину. Вишивка на сорочці розташована на грудях, комірі, манжетах. Орнаменти геометричні, характерні для певного поліського регіону України. Кольори вишивки яскраві та контрастні – червоний, чорний, що додає сорочці виразності. Широкі шаровари зеленого кольору, зручні для танцю. На ногах чорні чоботи. Тканий пояс (крайка), червоного кольору підкреслює етнічний стиль.

Даний костюм зручний, яскравий та добре підкреслює характер і енергійність юнаків-жартівників, створюючи загальну веселу атмосферу постановки (Додаток Б).

Реквізити

Реквізит «**Мішок (Лантух шуму)**» є центральним елементом, що доповнює образ персонажа та додає ефектності танцювальній постановці. Це яскравий, функціональний та інтерактивний реквізит, що привертає увагу глядачів і допомагає передати настрій та ідею танцю. Такий реквізит допоможе створити унікальний і запам'ятовуваний образ персонажів, додаючи постановці динаміки та веселощів, а також забезпечить комфорт і функціональність для виконавця.

«Мішок» не лише служить декоративним елементом, але й стає важливою частиною виступу, створюючи візуальний і аудіальний ефект, що захоплює публіку. В умовах сучасного сценічного мистецтва, де глядач вимагає нових вражень і яскравих емоцій, використання такого реквізиту стає безсумнівною перевагою.

Таким чином, «Мішок (Лантух шуму)» є не лише виражальним засобом хореографічного твору, але й потужним інструментом для означення творчої ідеї та залучення аудиторії. Це рішення, яке робить постановку більш живою та незабутньою, забезпечуючи виконавцям необхідну підтримку та натхнення для створення справжнього мистецтва на сцені (Додаток В).

Бубни є одним з найбільш відомих і популярних музичних інструментів, які часто використовуються у танцювальних композиціях для створення ритму та атмосфери. Вони можуть бути використані як самостійний реквізит або як частина комплексної сцени, де танцівник виконує ритмічні рухи з бубнами під музику.

Бубни додають динаміки та ритмічності до танцювальної постановки, створюючи ефектні та енергійні виступи. Їх використання допомагає створити атмосферу, яка захоплює глядачів та занурює їх у світ танцю. Ці інструменти не лише підсилюють музичний супровід, але й візуально доповнюють виступ, надаючи йому яскравості та емоційної насиченості.

Завдяки своїй універсальності, бубни можуть бути адаптовані до різних стилів танцю та музики. Вони надають танцівникам можливість експериментувати з ритмом і рухами, що робить кожен виступ унікальним. Використання бубнів у танцювальних композиціях сприяє створенню живого і запам'ятовуваного шоу, яке залишається в пам'яті глядачів надовго (Додаток Г).

Висновки до другого розділу

У кваліфікаційній роботі *«Мальовнича Україна у хореографічних творах Павла Вірського»* нами було проаналізовано творчі доробки великого майстра українського танцю, зокрема – жартівливі хореографічні композиції *«Київські парубки»*, *«Повзунець»*, *«Чумаки»* та інші.

На основі зазначених танців виникла жартівлива хореографічна постановка *«Лантух шуму»*, що заслуговує на окрему увагу як яскравий приклад відкриття нових горизонтів у балетмейстерській діяльності. Ця постановка демонструє не лише високу технічну майстерність, але й глибоке розуміння культурних і народних традицій, які вдало інтерпретуються через сучасну хореографічну мову.

1. У ході реалізації хореографічної постановки нами було у повній мірі розкрито його художні особливості, а саме: сформульовано *тему* (веселий настрій і спільна молодецька енергія), *ідею хореографічної постановки*

(дотепність, почуття гумору, витривалість та невгамовність українських юнаків); означено *конфлікт*, який побудований на основі двох ліній сюжету – жартівника Василька та його друзів-юнаків; визначено *надзавдання* та *наскрізна дія* хореографічної постановки.

Створене нами лібрето охарактеризовує дійові особи твору, які поєднують у собі комічні елементи з витонченими танцювальними формами та гумор, який створює насичений емоційний простір, де глядачі можуть не лише насолоджуватись майстерністю танцівників, але й зануритись у атмосферу українського народного життя з його специфічним колоритом і самобутністю.

2. Сформульовано та обґрунтовано композиційно-архітектонічну будову танцювального твору, що включає хореографічну та музичну драматургію. Постановка поділена на чотири епізоди, кожен з яких має визначений порядок і назву. Кожен епізод детально описано та охарактеризовано, що дозволяє глибше зрозуміти структуру твору.

Для розкриття музичної драматургії було проведено аналіз кількості тактів і тривалості кожного епізоду та всієї хореографічної постановки. При описі порядку та назв танцювальних епізодів зазначено всіх виконавців, що додає точності й повноти дослідженню. Музична основа та сценографія хореографічного твору детально охарактеризовані, досліджено, проаналізовано та структуровано інформацію про музичний супровід, включаючи виконавців, зміст, музичний розмір, темп і характер.

Музичний супровід вдало поєднаний з діями на сцені, що додає епізодам додаткового емоційного забарвлення. Темп і характер музики точно відповідають настрою дійових осіб у певний момент, що підсилює драматургічний ефект постановки. Це дозволяє глядачеві глибше зануритися в атмосферу твору та повніше зрозуміти його художній задум.

3. Описано сценографію постановки, зокрема кожен елемент танцювального костюму – як головного персонажа, так і учасників. Серед реквізитів виділяються мішок (Лантух шуму) та бубни, що дозволяє повністю зануритися у сюжетну лінію та пережити події.

Проведено роботу з освітленням сцени, що доповнювало загальну картину сприйняття постановки глядачем. Усі зазначені компоненти роблять хореографічну постановку цілісною, виразною та легкою для сприйняття. Жартівлива хореографічна постановка «Лантух шуму» демонструє, що традиційні українські танцювальні елементи можуть бути успішно інтегровані у сучасні сценічні форми, створюючи при цьому яскраві образи.

ЗАГАЛЬНІ ВИСНОВКИ

У процесі здійснення кваліфікаційної роботи «Мальовнича Україна у творах Павла Вірського» було проаналізовано велику кількість літературних, мистецтвознавчих та наукових джерел вітчизняних дослідників (О. Бігуса, Т. Благової, В. Литвиненка, В. Шумілової, Л. Цветкової, Є Рой та інших), відео – та інтернет джерел.

Нами досліджений творчий доробок П. Вірського, зокрема його жартівливі хореографічні композиції «Київські парубки», «Повзунець», «Чумаки» тощо та на основі визначених завдань було зроблено наступні висновки:

1. Проаналізовано, що творча особистість видатного і самобутнього українського балетмейстера Павла Павлович Вірського залишила великий слід в історії української народної хореографічної культури та хореографічного мистецтва світу. Усі його балетмейстерські здобутки найяскравіше проявилися у царині українського народного танцю, поклавши початок танцювальній лексиці сучасної української хореографії. Центром по збиранню українського танцювального фольклору став перший в Україні хореографічний колектив народного танцю. Оригінальні хореографічні твори у репертуарі Ансамблю і сьогодні мають шалений успіх у глядачів всього світу.

П. Вірський був справжнім реформатором українського народно-сценічного танцю. Педагогічні та балетмейстерські напрацювання П. Вірського відіграли значну роль у розвитку національної хореографічної освіти. Дякуючи йому, поступово сформувалися основні сучасні концепції професії балетмейстера та виникла і ствердилася інноваційна методологія національної хореографічно-педагогічної системи.

2. Визначено, що балетмейстерська діяльність П. Вірського особливо яскраво проявилася під час роботи в Ансамблі танцю України, започаткованого ним разом з балетмейстером М. Болотовим. Цей славетний хореографічний колектив на чолі зі своїми керівниками основну свою діяльність направив на збереження національного колориту українського танцю. У своїх хореографічних творах П. Вірський втілював життя українців через певну

народну символіку, зображав характери людей та їх професійну діяльність, звертався до автентичних джерел та до славетної історії України.

Завдяки своєму таланту і балетмейстерському баченню, навіть сьогодні світ захоплюється хореографічними творами видатного українського балетмейстера: «Гопак», «Хміль», «Ой, під вишнею», «Ляльки», «Запорожці війська Богдана Хмельницького», «Чумацькі радощі», «Горлиця», «Катерина», «Подоланочка», «Червона калина», «Шевчики», «Карпатські лісоруби», «Вишивальниці», «Весільний» танець, кадрили «Дев'ятка», «Подоланочка», «Колгоспне весілля», «Добрий вечір», «Коломийка», «Березнянка» та багато-багато інших.

3. Досліджено, що у своїй балетмейстерській творчості П. Вірський міцно спирався на українську народну хореографічну культуру, на народний фольклор, який він сприймав як джерело ментальності та духовності українців. Балетмейстер черпав з нього натхнення для створення своїх самобутніх і оригінальних творів. Митець відчував і розумів національну хореографічну культуру. У його постановках, завдяки специфічним можливостям українського народного танцю, втілювалися майже усі сфери життя українського народу.

П. Вірський сприймав українську народну хореографічну культуру через призму сюжетів і образів, тем та настроїв, які перекликаються з національним героїчним епосом, характером і духовним багатством української нації. Моральні цінності давнини і сьогодення нашої країни усвідомлювалися цим видатним балетмейстером нерушимим фундаментом, на якому базується сучасне українське народно-сценічне мистецтво зі своєю славетною історією і великим майбутнім.

4. У ході реалізації хореографічної постановки «Лантух шуму» було визначено її художні особливості: сформульовано *тему, ідею хореографічної постановки*, означено *конфлікт*, який побудований на основі двох ліній сюжету – жартівника Василька та його друзів-юнаків; визначено *надзавдання та наскрізна дія* хореографічної постановки.

Створене лібрето, що охарактеризовує дійові особи твору. У ньому вдало поєднують комічні побутові елементи з витонченими танцювальними формами.

Нами було використано гумор, який дозволив створити насичений емоційний простір, де глядачі можуть не лише насолоджуватись майстерністю танцівників, але й зануритись у атмосферу українського народного життя з його специфічним колоритом і самобутністю.

5. Сформульовано та обґрунтовано композиційно-архітектонічну будову танцювального твору. Вона включає в себе хореографічну та музичну драматургію. Хореографічна постановка «Лантух шуму» поділена на чотири епізоди. Кожен з них має свій визначений порядок та назву. Кожен епізод детально описано та охарактеризовано. Проведений аналіз кількості тактів і тривалості кожного танцювального епізоду хореографічної постановки дозволив розкрити музичну драматургію твору.

Музична основа та сценографія хореографічного твору детально охарактеризовані: структуровано інформацію про музичний супровід, включаючи виконавців, його зміст, музичний розмір, темп і характер. Музичний супровід вдало поєднаний, а темп і характер музики відповідають настрою дійових осіб у певний момент, що підсилює драматургічний ефект постановки.

6. Описано сценографію постановки, а також елементи танцювальних костюмів діючих персонажів. Головними реквізитами є «лантух шуму» та бубни. Вони дозволяють зануритися у сюжетну лінію та пережити події. Проведено роботу з освітленням сцени задля повноти сприйняття постановки глядачем. Усі зазначені компоненти роблять хореографічну постановку цілісною, виразною та легкою для сприйняття.

Жартівлива хореографічна постановка «Лантух шуму» вносить значний внесок у розвиток української хореографії. Вона демонструє, що традиційні українські танцювальні елементи можуть бути успішно інтегровані у сучасні сценічні форми. Це підкреслює важливість творчого підходу балетмейстера до роботи та його здатність поєднувати минуле і сучасне, зберігаючи при цьому національну самобутність та культурне багатство українського народу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бігус О. О. Традиції і новаторство у Національному заслуженому академічному ансамблі танцю України ім. Павла Вірського // *Культура і мистецтво у сучасному світі*. 2013. Вип. 14. С. 142-147.
2. Благова Т. О. Динаміка формування концептів професії балетмейстера в Україні (на матеріалі творчості П. П. Вірського) // *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2016. № 4(86). С. 24-29.
3. Курінна М. Павло Вірський та Державний заслужений академічний ансамбль танцю України в розсекречених документах із архіву органів держбезпеки УРСР. *Українське мистецтвознавство*. 2019. Вип.19. С. 230-241.
4. Литвиненко В. Становлення танцювального драматичного художнього образу у творчій роботі Павла Вірського // *Актуальні проблеми історії, теорії та практики художньої культури* : зб. наук. пр. Київ : Міленіум, 2014. Вип. XXXII. С. 254–260.
5. Литвиненко В. Сценічна драматургія Павла Вірського // *Мистецтвознавчі записки* : зб. наук. пр. Київ : Міленіум, 2014. Вип. 25. С. 294–300.
6. Литвиненко В. Національна культура – основа майбутнього хореографії // *Павло Вірський: [життєвий і твор. шлях]*. Вінниця, 2012. С. 263–268.
7. Литвиненко В. Трансформація української народної хореографії та її концептуалізація в театрі народного танцю Павла Вірського: автореф.дис.канд.мистецтвознавства: 26.00.01. Київ, 2017. 20 с.
8. Павло Вірський: хореограф, який уславив український танець на весь світ. URL: <https://www.libr.dp.ua/?do=ukrainica&lng=1&id=4&idg=246> (дата звернення: 03.04. 2024).
9. Рой Є. Риси симфонізму в театралізованих композиційних структурах народно-сценічної хореографії Павла Вірського. *Культура і сучасність*. 2015. № 1. С. 99-107.

- 10.Символи України: Павло Вірський – батько українського танцю.
URL:<https://mis.dp.ua/kultura/symvoly-ukrayiny-pavlo-virskyj-batko-ukrayinskogo-tancyu> (дата звернення: 21.04.2024).
- 11.Тишкевич М. Павло Вірський: «Ми – з України»
URL: <https://uain.press/blogs/pavlo-virskij-mi-z-ukrayini-1183537> (дата звернення: 25.04.2024).
- 12.Шумілова В. В. Творчість Павла Вірського в сучасному науковому дискурсі // збірник наукових праць «Мистецтвознавчі записки». Вип. 34. 2018. С. 208-213. URL: <https://journals.uran.ua/mz/article/view/191149> (дата звернення: 25.04.2024).
- 13.Цветкова Л. Ю. Творча спадщина П. Вірського як невичерпне джерело розвитку мистецтва танцю. *Вплив творчості П. Вірського на розвиток національної хореографії*: матеріали наук.-практ. конф., м. Київ. 26 лютого 2005 р. С. 20-23.

ДОДАТКИ

Додаток А.

Додаток В.

